

NATURA 2000-HANDLEPLAN 2010-2015

**Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund,
Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand**

Natura 2000-område nr. 173

Habitatområde H 152

Fuglebeskyttelsesområde F82, F83, F85, F86

Titel: Natura 2000-handleplan. Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand. Natura 2000-område nr. 173. Habitatområde H 152. Fuglebeskyttelsesområde F 82, F 83, F 85 og F86.

Udgivet af: Guldborgsund Kommune
Parkvej 37
4800 Nykøbing F
Email: natur-miljoe-plan@guldborgsund.dk
www.guldborgsund.dk

Lolland Kommune
Jernbanegade 7
4930 Maribo
www.lolland.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Udgivelsesår: 2012

Foto omslag: Troldeænder og Taffelænder.
Thomas W. Johansen

Foto: Side 14 Thomas W. Johansen, øvrige
Guldborgsund Kommune

Kort: © Kort- og Matrikelstyrelsen

Redaktion: Lolland Kommune, Naturstyrelsen og
Guldborgsund Kommune

Layout: Natur, Miljø & Plan, Guldborgsund Kommune

ISBN nr. 987-87-7279-545-4

Må citeres med kildeangivelse.

INDHOLD

1. Baggrund	5
2. Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	7
3. Mål for planperioden (Natura 2000-planens indsatsprogram)	9
4. Forventede metoder og forvaltningstiltag	11
5. Prioritering af den forventede forvaltningsindsats	13
6. Forventet effekt.....	15
7. Særlig miljøvurdering.....	16
Bilag 1. Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	17
Bilag 2. Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere.....	20
Bilag 3. Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur	21
Bilag 4. Kort med potentielle udvidelsesområder som levesteder for plettet rørvagtel.....	22
Bilag 5. Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	23
Bilag 6. Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	25
Bilag 7. Politiske synspunkter.....	27

1. BAGGRUND

Et Natura 2000-område er et område, der er særligt bevaringsværdigt, idet det indeholder en til flere sjældne arter eller naturtyper, som på europæisk plan er i tilbagegang. Staten har udpeget 246 Natura 2000-områder i Danmark og de har udarbejdet en Natura 2000-plan for hvert område, der er blevet offentliggjort den 8. december 2011. Planerne kan findes på www.naturstyrelsen.dk.

Kommunerne er forpligtiget til at udarbejde en handleplan indenfor kommunens geografiske område for hvert enkelt Natura 2000-område. Handleplanen skal indeholde prioriteringer af kommunalbestyrelsernes arbejde herunder forventede effekter af de enkelte aktiviteter.

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand og dækker både Lolland samt Guldborgsund Kommuner. Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører den enkelte kommunes geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Kommunerne har ansvaret for gennemførelse af Natura 2000-planen og de kommunale handleplaner iht Naturbeskyttelseslovens §2a indenfor det kommunale ressortområde. Kommunerne vil arbejde for, at det sker med frivillige deltagelse af lodsejere samt de økonomiske tilskudsordninger, der er til rådighed. Denne handleplan er den første i rækken og denne første planperiode løber frem til udgangen af år 2015. Handleplanerne vil herefter fremadrettet være gældende for en seks års periode. Det skal bemærkes, at Naturstyrelsen arbejder for en gennemførelse af de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede fredskovspligtige arealer, og her løber planperioden til udgangen af år 2021.

Handleplanen er udarbejdet som et samarbejde mellem Lolland Kommune, Naturstyrelsen og Guldborgsund Kommune. Sidste nævnte har været tovholder på at skrive handleplanen.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 5. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Guldborgsund Kommune er offentlig lodsejer af visse arealer indenfor Natura 2000-området. Da Guldborgsund Kommune ikke har plejeplaner for

de specifikke naturtyper, indgår kommunens arealer som en del af de forvaltningstiltag, som kan ses i tabel 1, og som er nærmere defineret i bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i Miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11/2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplanmyndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden.
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter.
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplanmyndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus.
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.
- at handleplanen skal ud i offentlig høring senest 8. juni 2012 i mindst otte uger.
- at handleplanen skal være endelig godkendt i det politiske system senest 8. december 2012.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 6.

EU's Habitatdirektiv (Rådets Direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer) er indarbejdet i dansk lovgivning gennem Miljømålsloven og Skovloven og tilhørende bekendtgørelser. Natura 2000-planerne er et redskab, der sikrer udførelsen af Miljømålsloven og Skovloven,

herunder overholdelse af Habitatdirektivet. Habitatdirektivets hovedformål er at fremme opretholdelsen af den biologiske diversitet under hensyntagen til økonomiske, sociale, kulturelle og regionale behov, der bidrager til en bæredygtig udvikling.

Guldborgsund og Lolland Kommuner synspunkter vedrørende Natura 2000-handleplanen findes i bilag 7.

Landskabet langs Guldborgsund.

2. SAMMENDRAG AF DEN STATSLIGE NATURA 2000-PLAN

(AFSKRIFT FRA BILAG TIL STATENS NATURA 2000-PLAN)

Natura 2000-område nr. 173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-område 173 er et meget stort kystnært marint område med en lang, flad og bugtet kystlinje. Det består af en god bid af Smålandsfarvandet nord for Lolland og Falster, som via Guldborgsund er forbundet med farvandet ned til sandrevlerne Rødsand og Hyllekrog-tangen mod syd. Der er en del øer og holme i området; de største øer Fejø og Femø i Smålandsfarvandet indgår dog kun med kyststrækningerne. Generelt er det lavvandede marine område præget af sandbund med spredte sten, men ellers er de marine områder meget forskellige.

Adskillige steder er kystlinjen modificeret ved hjælp af diger, mest omfattende ved Saksfjed og Bøtø Nor. Andre steder er der en friere landskabsdannelse, således langs erosionskysten på Sydfalster og i form af rev- og krummoddedannelse ved Rødsand og Hyllekrog. I området forekommer syv vildtreservater for fugle samt et sælreservat med jagt- og færdselsrestriktioner.

Det samlede areal er på 79.069 ha, hvoraf langt størstedelen er havområder.

Vigtigste naturværdier

Området er udpeget for at beskytte en lang række naturtyper og arter, særligt kystnaturtyper, vandfugle og sæler.

I den sydlige del af Smålandsfarvandet findes store områder med sammenhængende ålegræsbede. De marine naturtyper er spisekammer for internationalt beskyttelseskrævende fuglearter. Det gælder for oversomrende og rastende flokke af svaner, ænder og gæs. Andre arter er knyttet til området både i forbindelse med anlæg af yngleplads og under fødesøgning, bl.a. kystfuglene og sælerne

Spættet sæl og gråsæl yngler begge i området, og et område omkring Rødsand er udpeget som sælreservat. Her er et særligt nationalt ansvar, da det er et af de meget få steder i Danmark, gråsælen yngler. Sælerne er knyttet til marine områder med sandbanker og sandrevler.

Strandenge med deres salttålende plantearter findes typisk som langstrakte bånd i kystlinjen. Flere af strandengplanterne forekommer kun i Sydøstdanmark. Bag strandengene, hvor kalkholdigt trykvand træder frem, optræder flere steder rigkær.

De fugtige naturtyper på land er levested for sjældne og sårbare arter af fugle, der forekommer som både ynglefugle og rastende eller trækkende fugle i området.

Den truede bille eremit er senest fundet i Keldskov i 1980.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning er et problem mange steder i det marine område, men især langs kysten, hvilket ses ved store forekomster af trådalger og manglende udbredelse af ålegræs. Ålegræs er føde for bl.a. svaner, men danner også et fysisk miljø for smådyr og fisk, som er føde for fugle og sæler. Øget næringsbelastning medfører tillige nedsat sigtbarhed i vandet og dermed forringede fødesøgningsmuligheder for mange kystfugle – bl.a. ternere.

Kystsikring spiller en fremtrædende rolle i området. Lavvandede områder er i tidens løb inddiget og opdyrket. Bag digerne findes naturarealer, hvor det er praksis i pumpelagene der er afgørende for naturkvaliteten. Der er eksempler på, at intensivering af pumpning har tørlagt ynglelokaliteter for sjældne arter som brushane og stor kobbersneppe.

Forstyrrelse i form af færdsel og landgang på de ubeboede øer og landtanger kan være en alvorlig trussel mod de jordrugende fugle og sæler.

Tilgroning med træer, buske og høje urter er et problem, hvor driften af de lysåbne naturtyper opfører eller er for ekstensiv. Andre trusler udgøres af rynket rose, der særligt er et problem i klitområder, hvor den breder sig. Af andre invasive arter kan nævnes kæmpebjørneklo, der især ses på fugtige arealer.

Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges, eller at skovnaturtyper konverteres til andre skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Ræv udgør en trussel mod flere af de mest sårbare fuglearter som trane, ternere, ænder og vadefugle. På strandenge fungerer træer og buske som skjulested for ræve og udkigspost for krager og udgør derfor en trussel for ynglende fugle. På nogle af de ubeboede øer har fuglene meget ringe ynglesucces på grund af ræv, mink og rotter.

Målsætning

I området skal fødegrundlaget for de rastende fugle og sælerne samt naturtyperne i de fladvandede områder sikres især ved en mindskelse af næringsstoffudvaskningen til de marine områder.

Naturtyperne på udpegningsgrundlaget skal gå mod gunstig bevaringstilstand, bl.a. ved at søge at sammenkæde små isolerede forekomster, udvide eksisterende og rydde for uønsket opvækst, herunder invasive arter.

Områdets store antal hav- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl og gråsæl skal sikres bedre mod menneskelige forstyrrelser og rovdyr. Levestederne og fødesøgningsområderne for arterne på udpegningsgrundlaget skal sikres mod ødelæggelse og fragmentation bl.a. ved udvidelse af arealet.

Indsatsen vil overvejende dreje sig om reduktion af næringsstofftilførslen til havet, sikring af og/eller genindføre lysåbne forhold ved rydning af opvækst og drift (græsning) af landnaturtyperne samt gennemføre en indsats overfor invasive plantearter. Reduktionen af næringsstoffer til de marine områder reguleres via vandplanen. For mange vandafhængige naturtype vil det desuden være afgørende at sikre en forbedret hydrologi.

Der foretages en sammenkædning af forekomsterne af små isolerede bestande af rigkær og kalkoverdrev, hvor det er muligt. Indsatsen for skovene vil dreje sig om beskyttelse af skovarealerne, samt sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Levesteder og fødesøgningsområder for fugle, sæler og de landlevende dyr på udpegningsgrundlaget skal sikres mod ødelæggelse og for bl.a. plettet rørvagtel skal arealet udvides for at sikre artens fremtidige eksistens. Levesteder for splitterne og dværgterne sikres ved, at vedplanter ryddes, og høj vegetation slås i nærheden af ynglepladser på småøer og holme. For flagermus sikres gamle hule træer og andre levesteder, hvor arterne konstateres.

Majgøgeurt, en karakterart fra rigkættet.

3. MÅL FOR PLANPERIODEN

(NATURA 2000-PLANENS INDSATSPROGRAM)

Natura 2000-planen indeholder bindende retningslinjer for første planperiode, som løber frem til udgangen af 2015, og anvendes derfor som handleplanens mål. Indholdet i handleplanen for første planperiode skal derfor være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer. Indsatsen i handleplanen vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1. Indsatsprogrammet er på side 25-28 i [Natura 2000-planen](#) og det ses her i sammendrag.

Indsatsprogrammet beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer som nævnt dog frem til 2021).

Indsatsprogrammets **generelle retningslinjer** skal sikre den eksisterende naturtilstand og gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsprogrammets **konkrete retningslinjer** skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper.

Indsatsen i første planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i første planperiode.

Her er Natura 2000-planens indsatsprogram, (afskrift fra s.25-28):

Generelle retningslinier

Indsatser efter sigtelinie 1. Arealer og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

Naturtyper

- Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres herunder fra dræntilførsel og fodring. For marine naturtyper, større

søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige dynamik og hydrologi på strandeng, i rigkær og i rørskove. Det skal undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Skovnaturtyperne skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden, primært på skovarealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- For de marine naturtyper sikres det, at projekter og aktiviteter ikke skader lokaliteten.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget. Ved levesteder forstås områder med fourageringsmuligheder og (for habitat- og ynglefuglearter) med ynglemuligheder.
- Der sikres levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for spættet sæl, gråsæl, sædgå, taffeland, troland, havørn, rørhøg, trane, klyde, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne. Indsatsen gælder både menneskelige forstyrrelse og uønsket prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.
- Invasive arter som rynket rose og kæmpe-bjørneklo bekæmpes og deres spredning forebygges ved hjælp af bedste, kendte metode.

Konkrete retningslinier

Indsatser efter sigtelinie 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

Naturtyper

- Forekomsterne af kalkoverdrev og rigkær udvides og sammenkædes, hvor det er muligt på naturarealer.

Arter

- Levesteder for plettet rørvagtel søges udvidet til større sammenhængende arealer med udgangspunkt i eksisterende levesteder. Tiltaget vil også tilgodese ynglende trane, rastende gæse samt engsnarre.

Indsatser efter sigtelinie 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

Naturtyper

- Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.
- Der sikres beskyttelse mod ødelæggelse af rev.

Arter

- Yngle- og overvintringssteder for bredøret flagermus og damflagermus, f.eks. i hule træer og gamle bygninger beskyttes så vidt muligt mod ødelæggelse, hvor arterne konstateres, og hvor det skønnes nødvendigt for at sikre utilstrækkeligt beskyttede områder.

Indsatser efter sigtelinie 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

Arter

- For plettet rørvagtel forbedres tilstanden af det eksisterende areal af egnede vådområder ved sikring af velegnede hydrologiske forhold.
- Levesteder for splitterne og dværgerterne sikres (udover sigtelinie 1 tiltag) ved sikring mod tilgroning af småøer og holme eller forstrandsarealer i øvrigt, hvor der ikke er kortlagt lysåbne og plejekrævende habitatnaturtyper. Plejen af lysåbne naturtyper optimeres i forhold til ternernes behov, hvor de yngler eller formodes at kunne yngle.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning m.m. end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstofdeposition på områdets habitatnaturtyper sker gennem administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til marine områder, vandløb og søer. Sikrer vandløb gode fysiske forhold og kontinuitet. Dette vil begunstige arterne såvel som de marine habitatnaturtyper på udpegningsgrundlaget.

Fiskeriloven: Regulerer forstyrrelser og aktiviteter på marine habitatnaturtyper. Alle tiltag reguleres via andre myndigheder.

Jagt- og vildtforvaltningsloven og Naturbeskyttelsesloven: Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for fugle og sæler på udpegningsgrundlaget.

For de arter og habitatnaturtyper der findes indenfor Natura 2000-området, og som ikke er nævnt i dette afsnit, betyder det, at der ikke vil ske tiltag i denne planperiode specifik målrettet dem, udover almindelige forvaltningsmæssige tiltag der tilgodeser disse arter eller habitatnaturtyper.

Offentlige ejeres drifts- og plejeplaner

En del af Natura 2000-området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. Der er et resumé af denne planlægning i bilag 5. og Naturstyrelsens arealer indgår endvidere i bilag 2.

4. FORVENTEDE METODER OG FORVALTNINGSTILTAG

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes, at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål. Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 5.

Den konkrete indsats på et areal forventes udmøntet ved, at lodsejeren frivilligt ønsker at deltage i udførelsen af Natura 2000-handleplanen. Muligheder for økonomisk tilskud findes fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegnings-

grundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i tre grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (bilag 6)
- Skovnaturtyper (bilag 6)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem "Igangværende indsats" og "Behov for ny indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Forventede metoder og forvaltningstiltag i ha*	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende Indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtype:			
Rydning af uønsket opvækst	0	Op til 80	Op til 80
Forbedring af hydrologi	0	Op til 30	Op til 30
Græsning eller høslæt	750	Op til 100	750-850
Bekæmpelse af invasive arter	Op til 5	Op til 10	Op til -15
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	ca. 150	140-150	290-300
Urørt skov	ca. 8	Op til 1	Op til 9
Forbedring af hydrologi	0	Op til 8	Op til 8
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0	10-12	10-12
Urørt skov	0	0	0
Forbedring af hydrologi	0	Op til 6	Op til 6
Ny habitatnatur**:			
Udvidelse af habitatnaturtype	0	Op til 15	Op til 15

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 5.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne i ha.

Særligt for skovnaturtyperne:

- ❖ **Igangværende indsats**
Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3 eller Skovlovens §28. Det kan omfatte 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under "Igangværende indsats" i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.
- ❖ **Behov for særlig indsats**
Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 6 under "Skovnaturtypebevarende drift og pleje" og "Urørt skov".
- ❖ **Arealerne for urørt skov og forbedring af hydrologi er bruttoarealer, hvor mulighederne for henholdsvis udlæg til urørt skov og forbedring af de hydrologiske forhold undersøges nærmere.** Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel dødt ved, mens bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov, der har fungerende grøfter.

Markperlemorsommerfugl.

Arter

I tabel 2 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *arterne* på udpegningsgrundlaget (jf. bilag 1) *udover* indsatsen for naturtyperne, som i mange tilfælde også vil gavne arterne.

Naturstyrelsen vurderer, at sikringen af skovnaturtyperne bidrager i tilstrækkeligt omfang til at sikre velegnede levesteder på fredskovpligtige skovbevoksede arealer for følgende skovlevende arter: Skæv vindelsnegl og damflagermus.

Der planlægges ingen indsats for eremit i første planperiode, idet der ikke er konstateret tegn på eremit i Keldskov ved de seneste tre overvågninger 1999, 2004 og 2008.

Forventede metoder og forvaltningstiltag i ha*	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Pleje af øer, holme og forstrandsarealer for ynglende klyde, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne	Op til 0	Op til 40	Op til 40
Forbedring af hydrologiske forhold og naturpleje på eksisterende vådområder for plettet rørvagtel og trane	0	Op til 5	Op til 5
Udvidelse af sammenhængende arealer for plettet rørvagtel	0	Op til 5	Op til 5
Sikring af forstyrrelse af havørne og traners redesteder	1 stk.	Op til 3 stk.	Op til 4 stk.

Tabel 2: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter udover indsatsen for naturtyperne Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 5.*

5. PRIORITERING AF DEN FORVENTEDE FORVALTNINGSINDSATS

Indsatsen i første planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne vil arbejde for at gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i første planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne vil arbejde for at gennemføre med særligt fokus på i planperioden:

Tidligt opsøgende indsats overfor særlige lodsejergupper f.eks.:

- Lodsejere med særligt sårbare naturtyper og arter.
- Lodsejere med særligt store arealer omfattet af Natura 2000-planen.
- Lodsejerne i de store naturområder i Natura 2000-området.
- Lodsejere som er særligt interesserede i at gennemføre en indsats.

Marine habitatnaturtyper

- Der vil være fokus på at begrænse næringsstofftilførslen til de marine naturtyper.

Lysåbne habitatnaturtyper

- Der vil blive arbejdet for at sikre pleje og drift af eksisterende naturarealer.
- Muligheder vil blive afsøgt for at udvide 6210 *Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtig orkidelokaliteter) og 7230 Rigkær på eksisterende naturarealer.
- Der vil arbejdes for at sikre pleje og forbedring af de hydrologiske forhold for følgende habitatnaturtyper: 1330 strandenge, 2130 *stabile kystklitter med urteagtig vegetation (gråklit og grønsværklit), 6210 * overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtig orkidelokaliteter), 6230 *artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund, 6410 tidvis våde enge.
- Bekæmpelse af invasive arter som fx bjørneklo og rynket rose vil blive prioriteret indenfor hele Natura 2000-området men særligt på følgende naturtyper: 1330 strandenge, 2130 *stabile kystklitter med

urteagtig vegetation (gråklit og grønsværklit), 6210 * overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtig orkidelokaliteter), 6230 *artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund samt 6410 tidvis våde enge.

- Der vil blive arbejdet for at sikre de særligt sårbare lysåbne naturtyper gennem en begrænsning af deres næringsstof tilførslen enten via afskæring af dræn og grøfter, reduktion af atmosfærisk kvælstof eller via etablering af randzoner. Der vil være særlig fokus på følgende habitatnaturtyper: 2110 forstrande og begyndende klitdannelse, 1330 strandenge, 2120 hvide klitter og vandremiler, 2130 *stabile kystklitter med urteagtig vegetation (gråklit og grønsværklit), 2190 fugtige klitlavninger, 3140 kalkrige søer og vandhuller med kransnålealger, 3150 næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, 3160 brunvandede søer og vandhuller, 6210 *overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtig orkidelokalitet) samt 6230*artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund.
- Opdatere tilgængelig viden om arealer der er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3, således at forekomster af habitatnaturtyper er beskyttet af gældende lovgivning.

Skovnaturtyper med fredskov Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejergupper, f.eks.:

- Lodsejere med en stor andel af områdets skovnatur-forekomster i høj tilstand.
- Lodsejere med stor andel af områdets bruttoareal for urørt skov, hvor muligheden for udlæg til urørt skov undersøges nærmere.
- Lodsejere med en stor andel af områdets arealer med den EU-prioriterede skovnaturtype: 91E0 Elle- og askeskov.
- Lodsejere med et stort areal med skovnaturtyper.

Arter

- Kortlægning af opdateret viden om nuværende og tidligere kendte lokaliteter for ynglende klyde, fjordterne, havterne, dværgterne og splitterne på øer, holme og forstrande.
- Ved pleje af øer, holme og forstrande samt en øget indsats mod prædation kan der arbejdes for bedre ynglebetingelser for: Klyde, fjordterne, havterne, dværgterne og splitterne.

Sædgæs.

- Der skal arbejdes for at sikre at forstyrrelser minimeres for rastende og yngledende fugle- og dyrearter så som: Grågås, bramgås, rørhøg, sædgås, havørn, klyde, fjordterne, havterne, dværgterne, splitterne, taffeland og troidand samt for spættet sæl og gråsæl.
- Undersøgelse af hydrologi med forslag til forbedringer, der vil kunne begunstige bestanden på allerede kendte ynglelokaliteter for trane, plettet rørvagt, rørdrum og rørhøg.
- Arbejde for at sikre forbedringer af hydrologien for allerede kendte ynglelokaliteter for plettet rørvagt og trane. Kortlægning af nuværende og potentielle ynglelokaliteter for plettet rørvagt, engsnarre og trane.
- Arbejde for at indføre naturplejetiltag der begunstiger trane, plettet rørvagt og engsnarre, herunder også bekæmpelse af prædation.
- Undersøgelse af hydrologiske forhold der kan identificere potentielle nye arealer både på natur- og driftsarealer for trane og plettet rørvagt.
- Der vil blive indgået dialog med lodsejere, der ejer arealer med potentiale for udvikelse ift. ynglende trane og plettet rørvagt, både på natur- og driftsarealer.
- Udarbejdelse af ansøgninger der vil kunne sikre økonomisk rentable forhold for lods ejere i områder, hvor der er interesse i at etablere nye potentielle ynglearealer for trane og plettet rørvagt.

6. FORVENTET EFFEKT

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter.

Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper: *Rydning af uønsket opvækst*

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være bævreasp på overdrev og hede eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som selvsåede nåletræer og glansbladet hæg. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroingsstadier af naturtyperne.

Forbedring af hydrologi

Lukning af grøfter, fjernelse af dræn rør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. rigkær og tidvis våd eng. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper som f.eks. plettet rørvagtel, engsnarre, trane og skæv vindelsnegl. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtighedsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet.

Mere naturlige vandstandsforhold kan være en afgørende forudsætning for, at våde naturtyper som f.eks. rigkær og tidvis våd eng kan opnå gunstig bevaringsstatus. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper som f.eks. plettet rørvagtel, engsnarre, trane og skæv vindelsnegl.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort. Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus.

Græsning eller høslæt er også et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. bjørneklo.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskudsfordring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Skovnaturtyper:

Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den skovnaturtypebevarende drift og pleje beskyttes skovnaturtyperne mod gødsugning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Arter som f.eks. damflagermus og stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved. Sikring af redetræer for havørn kan desuden være en del af den skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Urørt skov

Udlæg til urørt skov sikrer fri dynamik og andre naturlige processer i skovens økosystem. Der vil efter en (længere) årrække typisk være mere dødt ved, flere store og hule træer, en uforstyrret jordbund samt mere naturlig hydrologi. På sigt vil der kunne ses en effekt på den flora og fauna, der er tilknyttet disse naturforhold. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne og de særlige strukturer, som knytter sig til urørt skov. Hovedparten af de skovlevende arter vil få forbedrede levesteder ved udlæg til urørt skov.

Forbedring af hydrologi i skov

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for fugtige skovnaturtyper som skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov samt for visse skovlevende arter. Effekten af mere naturlige vandstandsforhold i skovnaturtyperne vil typisk være, at de karakteristiske fugtighedsplantearter knyttet til skovnaturtyperne bliver mere dominerende og flere arter genindvandrer. Samtidig vil førnelaget blive genopbygget, hvorved CO₂ lagres og næringsstoffer tilbageholdes. Arter som f.eks. skæv vindelsnegl og stor vandsalamander vil typisk nyde godt af forbedret hydrologi, der kan give både flere levesteder og bedre kvalitet af de enkelte levesteder.

Ny habitatnatur: Udvidelser af naturtyper

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Arter

Indsatsen for hovedparten af arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper og skovnaturtyper som beskrevet i afsnittene ovenfor. For plettet rørvagtel indgår endvidere udvidelse af naturområder på nuværende driftsarealer.

Det forventes, at tilstanden og det samlede areal af levesteder stabiliseres eller øges således, at der er grundlag for planens langsigtede bestandstal for fuglene eller grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsmuligheder for de øvrige arter.

7. SÆRLIG MILJØVURDERING - SMV

Natura 2000-handleplanen er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009).

For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Natura 2000-handleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede statslige Natura 2000-planer.

Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af Lov om Miljøvurdering af Planer og Programmer.

Natugle.

BILAG 1.

NATURTYPER OG ARTER PÅ UDPEGNINGSGRUNDLAG

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 152 i ha*:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed			I alt*
		Guldborgsund Kommune	Lolland Kommune	Naturstyrelsen	
	Marine naturtyper				
1110	Sandbanke				Ikke kortlagt
1140	Vadeflade				Ikke kortlagt
1150	*Lagune				Ikke kortlagt
1160	Bugt				Ikke kortlagt
1170	Rev				Ikke kortlagt
	Lysåbne naturtyper				
1210	Strandvold med enårige planter				Ikke kortlagt
1220	Strandvold med flerårige planter				Ikke kortlagt
1310	Enårig strandengsvegetation				Ikke kortlagt
1330	Strandeng	731,1	271		1.002,1
2110	Forklit				Ikke kortlagt
2120	Hvid klit				Ikke kortlagt
2130	*Grå/grøn klit	4,1	71		75,1
2190	Klitlavning				Ikke kortlagt
3140	Kransnålage-sø				Ikke kortlagt
3150	Næringsrig sø				Ikke kortlagt
3160	Brunvandet sø				Ikke kortlagt
6210	Kalkoverdrev	50,6	3,4		54,0
6230	*Surt overdrev	18,9	41		59,9
6410	Tidvis våd eng	-	85,7		85,7
6430	Urtebræmme				Ikke kortlagt
7220	*Kildevæld				Ikke kortlagt
7230	Rigkær	175,4	20		195,4
	Skovnaturtyper				
9110	Bøg på mor		-	3,3	3,3
9130	Bøg på muld			258,0	258,0
9150	Bøg på kalk				Ikke kortlagt
9160	Ege-blandskov	0,1	1,9	29,6	31,6
91E0	*Elle- og askeskov	8,0	2,0	12,6	22,6
I alt*		988,2	496	303,5	1.787,7

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

BILAG 1.

NATURTYPER OG ARTER PÅ UDPEGNINGSGRUNDLAG

Udpegningsgrundlag for arter på Habitatområde nr.152:

Arter

1014	Skæv vindelsnegl
1084	*Eremit
1308	Bredøret flagermus
1318	Damflagermus
1364	Gråsæl
1365	Spættet sæl

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 82 Bøtø Nor

Arter

Sædgås (rastende)
Grågås (rastende)
Bramgås (rastende)
Rørhøg (ynglende)
Plettet rørvagtel (ynglende)
Engsnarre (ynglende)
Trane (rastende og ynglende)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 83 Kyststrækning v. Hyllekrog-Rødsand

Arter

Skarv (rastende)
Rørdrum (ynglende)
Knopsvane (rastende)
Sangsvane (rastende)
Sædgås (rastende)
Mørkbuget kortegås (rastende)
Hvinand (rastende)
Lille skallesluger (rastende)
Havørn (ynglende)
Rørhøg (ynglende)
Blishøne (rastende)
Klyde (ynglende)
Splitterne (ynglende)
Fjordterne (ynglende)
Havterne (ynglende)
Dværgterne (ynglende)
Mosehornugle (ynglende)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 85 Smålandshavet nord for Lolland

Arter

Knopsvane (rastende)
Sangsvane (rastende)
Grågåås (rastende)
Hvinand (rastende)
Toppet skallesluger (rastende)
Stor skallesluger (rastende)
Rørhøg (ynglende)
Blishøne (rastende)
Klyde (ynglende)
Fjordterne (ynglende)
Havterne (ynglende)
Dværgterne (ynglende)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 86 Guldborgsund

Arter

Knopsvane (rastende)
Sangsvane (rastende)
Taffeland (rastende)
Troldand (rastende)
Hvinand (rastende)
Stor skallesluger (rastende)
Havørn (ynglende)
Rørhøg (ynglende)

BILAG 2

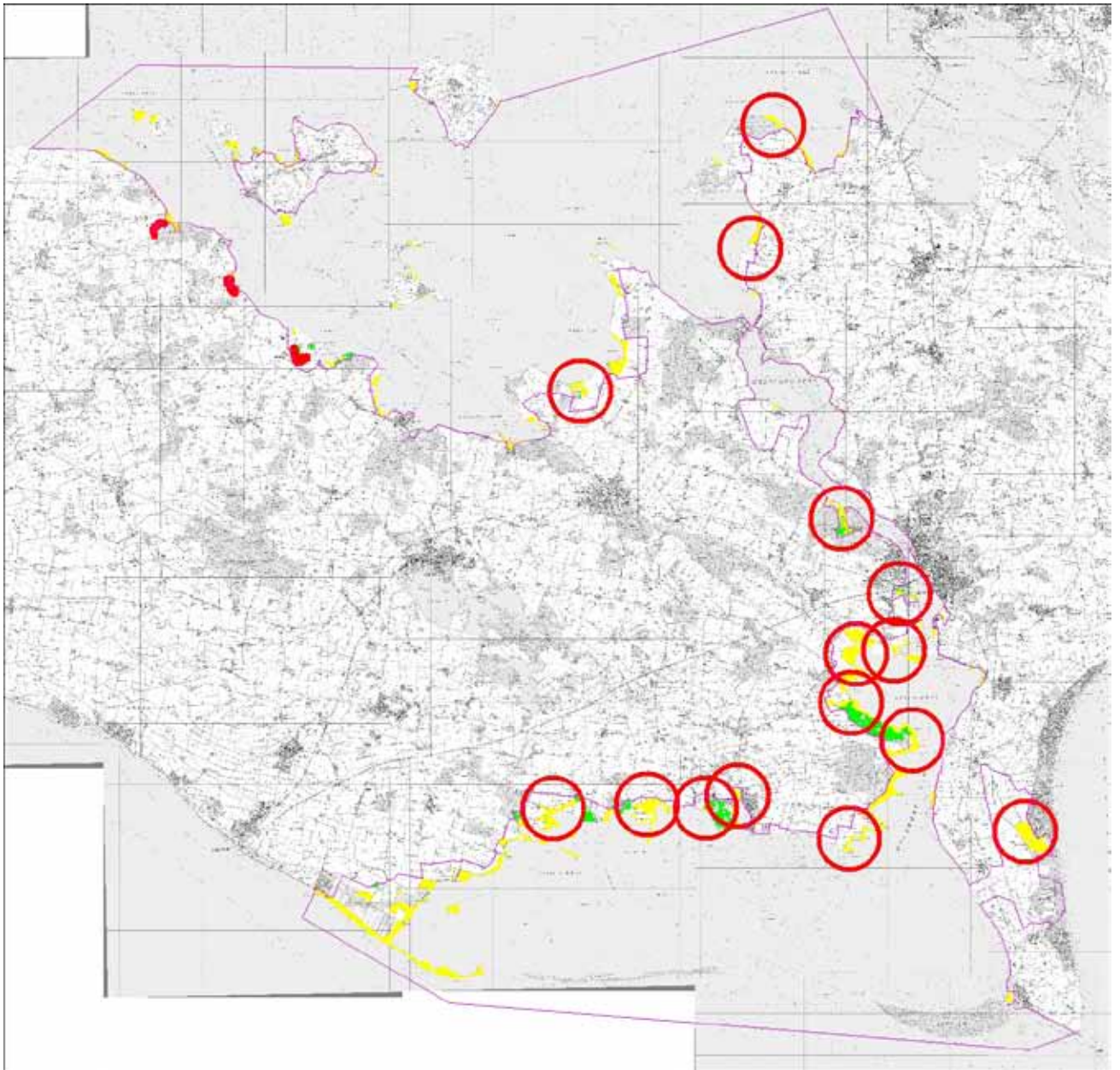
FORDELING AF INDSATS MELLEM HANDLEPLAN-MYNDIGHEDER OG OFFENTLIGE LODSEJERE

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området

I ha	Handleplan-myndighed			Offentlig lodsejer	Total
	Guldborgsund Kommune	Lolland Kommune	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen	Total
Marine naturtyper					
Gennem anden lovgivning					
Lysåbne naturtyper					
Udvidelse af habitatnaturtyper	Op til 10	Op til 5			Op til 15
Bekæmpelse af invasive arter	Op til 5	Op til 5			Op til 10
Forbedring af hydrologi	Op til 10	Op til 20		20-40	20-70
Græsning og høslet	Op til 50	Op til 50		70-100	70-200
Rydning af uønsket opvækst				5-10	5-10
Skovnaturtyper					
Skovnaturtype bevarende drift og pleje	7-8	3-4	290-300		300-312
Urørt skov			Op til 9		Op til 9
Forbedring af hydrologi	Op til 6		Op til 8		Op til 14
Arter					
Eksisterende kendte yngleområders hydrologi forbedres for plettet rørvagtel	Op til 5	-		Op til 21	Op til 26
Levesteder søges udvidet for plettet rørvagtel	Op til 5	-			Op til 5
Øer, holme og forstrande sikres mod tilgroning	Op til 20	Op til 30			Op til 50
Varetagelse af havørns og tranes levested mod forstyrrelser	Op til 3	Op til 1			Op til 4

BILAG 3

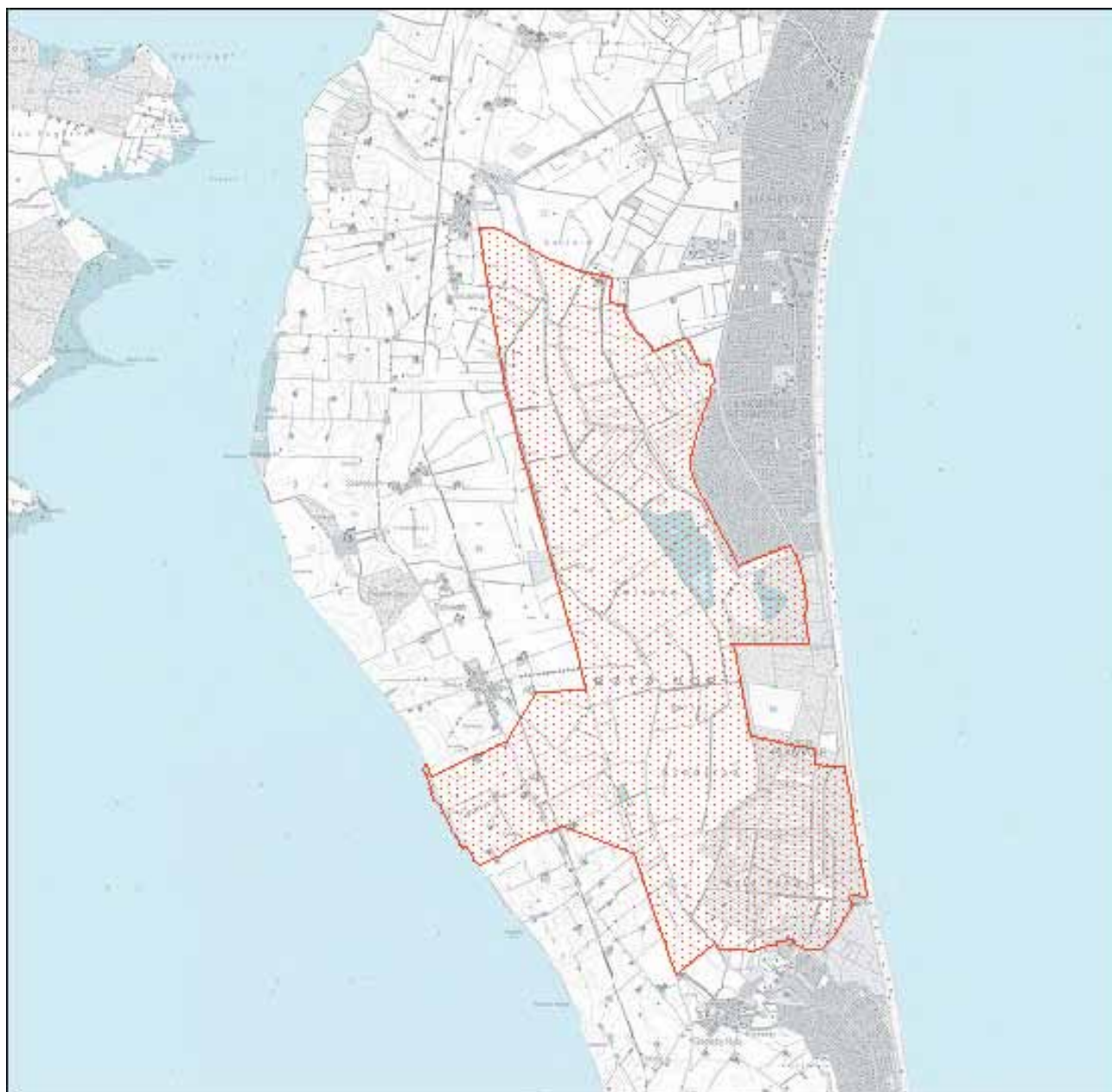
KORT MED KORTLAGTE NATURTYPER SAMT POTENTIELLE OMRÅDER FOR NY HABITATNATUR

Kortlagt habitatnaturtyper vist med gult og grønt for hhv. lysåbne og skovbevoksede naturtyper. Potentiel ny habitatnatur: rigkær og kalkoverdrev, er vist med rød signatur. Natura2000-området er afgrænset med tynd lilla streg.

BILAG 4

KORT MED POTENTIELLE UDVIDELSESSOMRÅDER SOM LEVESTEDER FOR PLETTET RØRVAGTEL

BILAG 5

RESUMÉ AF OFFENTLIGE LODSEJERES DRIFTS- OG PLEJEPLANER

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand.

Indenfor området ejer Naturstyrelsen blandt andet ca. 56 ha rigkær og ca. 17 ha surt overdrev beliggende i Bøtø Nor. I rigkærene er naturtilstandsklassen god på omkring en tredjedel af arealet og moderat på resten. På de sure overdrev er naturtilstandsklassen god på ca. 80 procent af arealerne og moderat på resten. Bøtø Nor er en vigtig rasteplass for flere arter af gæs.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	18
	2130	Grå/grøn klit	2
	6230	Surt overdrev	17
	7230	Rigkær	56
			93
Ialt			93

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i tabel b. Der skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen. I dette område gælder det for hele den planlagte indsats.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	6
		6
Slåning eller slæt	eksisterende	49
		49
Græsning	eksisterende	57
		57

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover udfører Naturstyrelsen en særlig indsats for en række arter, som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Antal enheder	Enhed
A021 Rørdrum	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
A038 Sangsvane	Græsning	eksisterende	0	ha
A039 Sædgås	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A043 Grågås	Græsning	eksisterende	0	ha
A045 Bramgås	Græsning	eksisterende	0	ha
A046 Mørkbuget knortegås	Græsning	eksisterende	0	ha
A061 Troldand	Græsning	eksisterende	0	ha
A081 Rørhøg	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
A119 Plettet rørvagtel	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
A122 Engsnarre	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	60	ha
A191 Splitterne	Begrænsning af skadelig færdsel	eksisterende		
	Begrænsning af prædation	eksisterende		
A194 Havterne	Begrænsning af skadelig færdsel	eksisterende		
	Begrænsning af prædation	eksisterende		
A195 Dværgterne	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende		
	Begrænsning af prædation	eksisterende		

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er al plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

BILAG 6

FORKLARING AF NATURA 2000-BEGREBER M.M.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i "Habitatbeskrivelser, årgang 2010". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde), 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande), 1230 (Klinter eller klipper ved kysten), 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter), 1320 (Vadegræs-samfund), 1330 (Strandenge), 1340 (Indlands-strandenge), 2110 (Begyndende klitdannelser), 2120 (Hvide klitter og vandremiler), 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation), 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum), 2160 (Kystklitter med havtorn), 2170 (Kystklitter med gråris), 2190 (Fugtige klitlavninger), 2250 (Kystklitter med enebær), 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse), 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling), 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene), 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyg), 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)), 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter), 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund), 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund), 6230 (Artsrige overdrev), 6410 (Tidvis våde enge), 6430 (Bræmmer med høje urter), 7110 (Aktive højmoser), 7120 (Nedbrudte højmoser), 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion), 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe), 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand), 7230 (Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantensamfund).
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260 (Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190 (Stilkeke-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .

Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram.</p> <p>Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.</p> <p>I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
Invasive arter	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>

<p>Skovnaturtypebevarende drift og pleje</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
<p>Urørt skov</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

BILAG 7

POLITISKE SYNSPUNKTER

Byrådet i Guldborgsund og Lolland Kommuner har ønsket at følgende synspunkt medtages i Natura 2000- handleplanen.

Guldborgsund og Lolland Kommuner finder, at Natura 2000-planerne er et godt tiltag, hvis de kan fungere sammen med aktiviteter indenfor sundhed, turisme, lokalt erhvervsliv mv. i respekt for og i dialog med lodsejerne.

Guldborgsund og Lolland Kommuner forventer derfor, at der etableres forretningsmæssige attraktive støtteordninger og initiativer, der fremmer lokale aktiviteter i Natura 2000-områderne. Da økonomien er altafgørende for lodsejernes medvirken, er det væsentligt med fordelagtige tilskudsordninger, da den kommunale økonomi ikke alene kan løfte opgaven.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Lollandkommune

GULDBORGSUND